

Lódi
FerencFELFÜGGESZTETT
ÍTÉLET

A gyorsvonat lassan kicsúszott az állomásról, hogy mind gyorsabb vágóban Budapestre vigye utasait. Az étkezőkocsit a megindulás pillanatában nyitották ki. Mindig így teszik, nehogy a számitöbb utasok egyenesen belefészkelődjenek. Inkább várjanak az előtte és az utána levő kocsik peronján, s aztán mintegy égi jellel, meglóduljanak mindkét oldalról, amikor a mindenható pincér elhúzza a reteszt az ajtókon. Ez a megalázó kiszolgáltatottság rége óta nem tetszett már Szakál Péter gépészmérnöknek, akit vidéki kisüzemből elég sűrűn szőlítettek fel megbeszélésekre budapesti főnökei. Önmagában morfondírozott most is az emberi szabadság éme megnyirbálásán, s átkozta azt a bárgyú rendelkezést és annak kiagyalóját, amely és aki az étkezőkocsi ilyenféle módjának kinyitására áldását adta.

— Annak idején persze, a régi expresszek korában — emlékezett vissza — amikor 12 évesen afféle pikolófiú voltam, csikos kábatban és keményre fehéritett ingben ott izdattam a pincér és a főpincér parancsára ugorva, s a méltóságokat és nagyságosokat kellett fel- és lesegítenem a lépcsőn, akkor az étkező ajtajának kinyitását nem időztették a vonat indulásához. Olykor azt szisztem a fogam közt szűrve: „Csak nőjek meg egyszer és legyek hozzá persze én is úr, majd ugrik elem a pikoló, és hajlongva sarkig tárja előttem az ajtót és a főpincér.” Hát, felnőttem, úr nem akartam lenni és nem is vagyok. Igaz viszont, hogy akkoriban egy nap számos vagy iparos gyakorlatilag aligha ülhett az étkezőbe reggelizni, féldecizni, vagy egy nyeléstörre, most pedig mindez természetes. Eh, rúgja meg a macska azt a süket paragrafuskesztőt.

— Fontos, hogy már leülhettek — sóhajtott magában Szakál Péter gépészmérnök, és lehupant egy sarokasztal mellett a kényelmes műbőrös székre. Az asztal feleje eső részén kiterítette a magával hozott újságot, képeplapot, és táskájából a keze alá készítette az általa tervezett, teljesen automatikus sikesztergapat rajzait, számításait, hogy majd az újság és a képeplap átnyálazása után művébe merülhessen, mint már annyiszor az utóbbi hónapokban, minden szabad idejében, nappal és fél éjszakán át.

— Lehet, hogy hiába raboltam el magamtól annyi időt. Talán jobban jártam volna, ha a megfeszülések helyett szoknyák után vetem magam — tűnődött egy pillanatig mappába kötött munkája fölött, aztán rákénykölt, mintha feltennie kellene. Nem is nézett fel, amikor valaki szembeült vele és elfoglalta az asztal másik felét. Szakál Pétert máskor sem, most sem érdekelte, hogy ki az asztalszomszédja, nő-e vagy férfi, fiatal-e vagy öreg. Az ilyen alkalmakról azt tartotta, hogy mi a fenének vessé magába egy általa eddig ismeretlen, sosem látott valakinek az arcát, hangját, mozdulatait, amint eszik és iszik, ahogy a levegőbe néz, vagy kifelé bámul az ablakon. Úgy vélte, hogy az ilyen szembenülődségekben eredő néma ismeretség csupán arra jó, hogy máskor és más környezetben, utcán, buszon, étteremben, villamoson, színházban vagy népvénepélyen találkozáva-összenézve, izgassa, irritálja az arc- és helyzetmemóriáját: „Ugyan hol is látam már ezt a pofát?”

— Mi a fenének terhelje az ember az agysejtjeit felesleges arcokkal és kérdésekkel, amikor úgy is van elég más minden, ami kövéltesen kitölti a még szabad helyet az asztekervényekben — gondolta magában most is. Csak a pincérre nézett szomszédját figyelmre se méltatta, amikor rendelt:

— Négy tölkörtöjt, savanyúvást, konvertet és két üveg jaffát kérek.

Szomszédja is rendelt egyszerre egy deci konyakot, ham and eggs-et öt tojásból, és egy üveg pusztamérgesít. Amikor mindketlen végeztek a reggelivel s elhordták előlük a tányérokot, Szakál asztalszomszédja — utána

öntött egy pohár bort tisztán, szóda nélkül a reggeli előtt beböött egy deci konyaknak.

— Csak a címkéje valódi — törte meg a csendet, a bor ízét mustralgatva, Szakál nem szolt rá semmit, föl se nézett. — Azt hallottam pedig — folytatta asztalszomszédja — hogy csupán tizezer hektoliter bor terem Pusztamérgesen, mégis tengernyi üveget palackoznak ilyen címkével. Nem érdekes...?

— Lehet — válaszolta Szakál újságjába mélyedve, majd tapintható szünet után hozzátette: — Nem vagyok borszakértő.

— Azt látom, hogy maga csak a nőktől pártolt jaffát issza — tolakodott megállapításával az asztalszomszéd.

— Az országos és világstatisztika mást mond, ami a nőktől kedvelt italt illeti — válaszolta Szakál, tekintetével még mindig az újság fölött. — Alkohol-fogyasztásban a nők lassan utoléri, sőt elhagyják a teremtés koronáját — tette hozzá olyan hangsúllyal, mintha végét is akarná vetni a további társalgásnak.

— Lehetséges, hogy a nők egy része már rájött: józanságukat nehezebben viseli el a szeretett vagy gyűlölt férfi, aki néhanapján szintén nem józan — bölcsekedett keserű nevetéssel az asztalszomszéd.

— Cinizmusával tehát önmagát akarja igazolni, mintha jelenleg éppen a néhanapján tartana Ön is? — nézett fel most már Szakál, hogy a párbeszédhez illeszthesse asztalszomszédja arcát, alakját, hiányos vagy ép fogsorát, bajszos vagy meztelen száját, netán dűshajú fejét, vagyis egy egész egyéniséget.

— Ahogy ül és amekkorán látom, egy ketteférből óriás benyomását kelti — állapította meg magában. További vizsgálódását, szeme fényképezőgéphez hasonló exponálásán azonban félrelökte az asztaltárs válasza:

— Nekem már nem kell cinizmusmal igazolnom, hogy mikor és mennyit igyak. A jogsim elvettem, az autóm eladtam, a kiszabott büntetés letöltésétől, mert a körülmények jobbára mellettem szoltak, feltétlesen mentesültem. Az öregasszony viszont, akit elűtöttem, s ezzel átírányítottam a másvilágra, folyton előttem lebeg, mint a szélben vitorlázó varjú. Halálba merült mivoltától nem tudok szabadulni se részegen, se józanul. Almomba is visszajár. Odafekszik az agyamba, és szinte érzem fonnyadt, hideg bőrét. Odaül közenk, az asztalunkhoz, s ettől keseredik meg a számban az étel, az ital íze. Az a tudat üldöz, hogy én okoztam életem fonnyalt megzakítását. Lehet pedig, hogy neküllem se volt már neki sok hátra az életéből. Talán annyi se, amíg elolvad a decemberi hó, avagy élehetett volna száz évig is. Ki tudja?... — tártá szét karját a válla alatt, mintegy kifejezve a megfjtheletlent, a meg nem nyugtató bizonyíthatatlant.

— A fene egyen meg a moeskos ügyeddel és lelkiismeretteddel! Nekem kell itt kitérulközölnö, meztelenre vetköznöd, belebámulni az arcomba, tölem válni a feloldozást, mikor sose láttalak? Nem is akarom megjegyezni az arcodat, mohóságodat, amint csámcsogtad a ham and eggs-et és szürcsölted a bort. Mi közöm a nyavalyádhoz, a szorongató rettegésedhez, a mennyekbe vagy a pokolba küldött vénasszony árnyától belengett életedhez? Nekem itt van a sikesztergám terve, amit pedig még szépen átnézhettem volna Pestig, de te elvetted tölem az időt a cini-kus tolakodásoddal. Itt ülsem csupa kérdőjelekkel, és nem tudok pusztá vagy tömönatokban felelni rá. Legszívesebben felkiáltójel vágnék hozzád, hogy elhallgass, fogd be a szárd! Miért hurcoljalak én magamban a nyavalyáddal, mikor legszívesebben kiszórnálak az ablakon? Itt ülsem előttem, és nem tudok töled elszaladni, mert ideköt fogyasztásom kifízetetlen számlája és a lehetőség, hogy Pestig még meg szabadulhatok töled, Kecskemé-

ten, vagy legalább Cegléden, de ha Rákosváros előtt, még az sem késő, csak egyáltalán üres maradjon a párnázott ülés, amin most elterpszkedsz és magyarázol. Minek? — fújta el magában nagy monológját Szakál, s amikor mégis megszólalt, homlok-egyenest mást mondott, mint amit az előbb végigondolt.

— Zárja le magában az ügyet, ha törvényesen is lezárták, hiszen a vízióját mesterségesen élteti és dédelgeti az itallal és azzal, hogy fűnek-fának meséli.

— Vízió? Lehet... — tűnődött a fogalmon az asztalszomszéd, majd halkabba fogta a szót, mintha titkot akarna rábízni a másikra: — Ne haragudjon, hogy kikiváncszoltam belőlem ez a szoritás. Csupán ki akartam törni belőle. Másnak még nem mondtam el így, mert kinek is mondatam volna. Sokakról eddig azt hittem, hogy a barátaim. Résztvettük, sajnálkozásuk viszont a hátam mögött csupa röhögés volt, kaján fintor. Maga viszont nem barátom, csupán összehozott bennünket a véletlen ezen a vonaton. Ennyi az egész, csak ennyi... — zárta le a mondatot egy újabb pohár pusztamérgesivel.

— Visszakaphatja még a jogosítványát és vásárolhat másik kocsit is. Ebben a jóérzésben viszont én úgy sem osztozhatom majd, mert éppen akkor aligha hoz össze bennünket a sors. Másrészt pedig a vágyakozásának ezt a fajta látát sosincs szándékomban megismerni — fogalmazta meg árnyaltan a közeledés elutasítását Szakál.

— Ezek szerint maga sem értett meg — emelte fel a hangját a még mindig Anonymus-asztaltárs. — Nem sajnálatni akarom magam, csupán érzéseim és gondolataim zárukutációjából szeretnék kikeveredni, elhessen-teni előlem a képet, a vénasszony koppanását a kocsi bal oldali sárvédőjén, majd a zuhanását, a fekébe sivalkodását. Szeretném visszaszerelni reflexeim biztonságát, ha majd megint a volán mögé ülhetek.

— Ha ennyire bizonytalanná vált önmagával, akkor sose kérje vissza a jogosítványát, mert az örökös félelemtől magának vagy másnak, másoknak okoz majd kárt megint.

— Ezt akként értsem, hogy akik már úgy gázoltak, hogy az elvették más, vagy mások életét, akár a saját hibájuk miatt, akár más körülmények folytán, azok ne kaphassanak többé hajtsági engedélyt? — hőkölt meg az asztaltárs.

— Én nem általánosítottam — érvelt Szakál —, csupán a maga félelméről beszéltem, amit lelkiismerete szerint vagy legvőz, vagy az győzi le magát. Azt mondta, hogy elítélteséről és büntetéséről felfüggesztéséről a végzés a zsebében van. Gondolom, önmagában ez is biztonság, de nem nyújt védelmet a lelkiismeretével szemben. Reflexei biztonságát különben visszaszerezheti gyakorlással.

— Ugyan hogyan? Talán közlekedjek addig rolleren? Évek óta most utazom először vonaton is, amit viszont nem én vezetek, hanem a mozdonyvezető.

— Így legalább biztonságba lehet a félelme elől is.

— Csakhogy ez most van és nem mindig lesz így. Mi lesz holnap és azután...?

— Rohanó korunkban nem maga az első, aki valakit halálra gázolt, és sajnos nem is az utolsó. Lelekiismeretűk égő fájdalmaról vallassa meg azokat, akik már ilyen bün terhe alatt nyögtek, és azokat, akik még nem tudják, hogy ók is halálra gázolnak majd valakit valahol valamikor. Ez képtelenség így is úgy is. Hogy mindegyiket végigkérdezhesse, ahhoz egy második életem sem lenne elégséges magának. Hát akkor mit akar? — kiáltott fel Szakál.

Hogy mikor voltak Kecskeméten, Cegléden és Rákosvárosnál, egyikük sem vette észre. Csak akkor érezték fel, amikor a Nyugati füstös csarnokában fékezett a vonat. Szakál az asztalon hagyta újságját, képeplapját, és mérgesen csapta táskájába a mappába szoritott sikesztergapat rajzait, számításait. Maga sem vette észre, hogy a táskába gyűrte, gyömöszölte asztaltársát is — egető szorongásaival együtt.

Andrássy
Lajos

ÖLELJ HAZÁM

Felsőváros. Kopított ház a Hattyú utca sarkán. De jó is lenne tudnom: még úgy vár rám, mint annyi éven át, míg fúrge lábbal világot jártam, s vásott tarisznyámmal hazaiért beugrottam... Szedeg ös-csücske. Tiszai-tájban tenyérnyi terecske: János napján ahol e világra hozott egy munkásszony — áldott-átkozott iglécia-bokorként élek benne maig... Csak körbe-körbe járok: hazulról-hazáig.

Szükebb hazám e táj. S már negyven éve táplál. Elküld, elenged, vissza-visszarendel negyedszázada... S eddig még nem hátrált szülőtte, akit ez a rend nevelt fel, e földet-gyárat, embert-szabadító véres tusában érkező... Erélyes: korhol, dícsér, vagy itél, se kérel s vitáink is, mint Anyámmal: nyelvem érdes — nem válogat a szavak közt, ha sajdul a seb magamnak is — goromba, mint az élet.

S Hazám?

A tágabb: Duna—Tisza völgye?

Sohase vágytam úgy anyai ölebe, mint bármilyen-étől és szigetere, ily izgalommal, csokodétt, epvede! S neved? Izeit kimondatlan is érzem, amint előmlik nyelvemen, fehéren s édesen, mint az anyatej... A lángra: szívemben ég — s nem smirglizett kokárda! Nehéz arany: szerelmünk, áldott súly a bár vállamat nem egyszer földig húzza te felemelsz s vezetsz, mert töled élek, gyarló, hibákkal terhelt gyöngye lélek, ki felbukik — s áhított szárnyaláshoz erőt nem ad, csak csalfa látomást hoz magamnak-harcolt sorsom... Aki szültél s aikiért életem: most, hogy melegítsél, ölelj hazám, ha szél tép, köd kerít be! Orizz magadnak! — Most: emelj öledbe!

Hazám!

ütföred tapintva hű kezemmel, fegyvert szorítva daccal, türelemmel, éreztem: érted mit s mikor kell tennem, tettem, ahogyan tudtam! Biztál bennem! Áldj meg, vagy átkozz, mit, hogy érdemeltem, mint fiadat itélj keményen engem, ha véléd gyengült s tétova e hűség, akkor büntess — s ne tévedések süssék homlokomra e pirt, de te, ki majd boesáhat itélj magad — s ha fáj is, nem hibáztat szívem sem érte, bármily gyenge óráim! Kétségek közt most vívodok, hát nézz rám és segíts, hogy ügyeimet letépjem! Mert tudnom kell, hogy tisztességgel éltem, vagy rút célokot szolgáltam hittemmel?... Érted harcoltam, daccal, fegyvelemmel s mert emberül, hát tévedhettem én is: e mi korunk bonyolult rend, ha szép is — bér élhetnek e tévedések nélkül! A szív tüzel! — S az elme beleszédül...

Szükebb hazám, e táj, elküld, majd visszarendel negyedszázada már... S ahányszor hazatértem: keblére vont, korholt, megcsokolt szerelmemmel...

Ölelj Hazám — s többé már ne cressz el!

Carol
K. Schachter

A KISFIAM

A kisfiam pufók volt és szőke, és alig múlt két éves, amikor egy zablonyos doboz alján ajándék tranzisztoros rádiót talált. Attól a naptól kezdve soha semmi bajuk nem volt vele. Még a kopott takarójától is hajlandó volt megválni, amit estéknént kapargatni szokott. Mi több, az újját sem szopogatta többé.

A kisfiamnak pompás volt a memóriája. Még mielőtt iskolába került, kivülről tudta a műsort. Tudta, hogy milyen táncdalok kerültek be az első tíz közé, hol lehet a legjobban ebédelni Manhattanban, s ami a legfontosabb, szó szerint fújt minden divatos reklámrigmust. Természetesen a kisfiam magassabb rendű feladatokra született. Gyakran rajtakaptam, amint kicsiny tranzisztoros rádióját a föléhez tartotta, s elgondolkodó tekintettel bámult a világba, mint akiben éppen súlyos és magvas eszmék fogannak meg. Építés lesz belőle — mondogatta az apja —, vagy atomtudós.

Mennyire szeretete az a gyerek a kis rádióját! Gyorsan megtanulta, hogyan kell mindent félkézrel csinálni, csak hogy a másikban mindig ott szorongathassa leghűbb barátját. Hiszen az az lett számára a rádió: cimborává. Sőt, mi több, ő úgy vélte, hogy a rádió valamennyi bemonója személyes jó pajtása; ezért más kapcsolatokra nem is volt szükség. Ha kérdezték tőle valamit, megpróbált válaszolni, de több-

nyire csak hallgatott. Ily módon nagyon kellemes hallgatóság vált belőle, megszokta, hogy fejét kisse félrehajtsa, azzal a figyelmes tekintettel, amelyet az emberek úgy szeretnek.

A kisfiam olyan aranyos volt! Az ágyba is magával vitte tranzisztoros rádióját, és ha éjszaka rosszat álmodott, akkor sem kellett odamennem hozzá. Tudtam, hogy bekapcsolja a kisorlóját, megvigasztalódik, és újra eszenderedik. Az étkezésével sem volt soha probléma; a rádió ott állt az asztalkán, a pohár tej mellett, s a gyerek sohase nézte, mit eszik. Amikor egy hétig kórházba feküdt, nekem nem kellett ott ülnöm az ágya szélén, ahogy más anyák teszik. Ott tartotta a kisrádióját a párnája alatt, s az orvosok és ápolónők egybehangzóan azt mondták, ő a legjobb gyerek, akit valaha láttak.

Csodálatos dolog volt eigondolni, hogy a fiamból olyan ember lesz, aki megáll a maga lábán, és könnyen beilleszkedik a társadalomba! Most már huszonehat éves, és a házunk alagsorában berendezett kicsiny lakosztályában egyszerű életet él. A tiszta fehérneműt és a reggelit, ebédet, vacsorát leküldöm neki az ételtiften. Néhanapján elmegy otthonról, hogy új elemet vásároljon, s ilyenkor benéz hozzánk, és elcsevegünk. A fiam még nem választott magának foglalkozást. Azt mondja, majd átgondolja a dolgot, mivelvt a másor véget ér.

Fordította: Zilahi Judit